

ŽUVININKYSTĖS DEPARTAMENTAS PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS

2008 M. SAUSIO – RUGSĖJO MĖN. ŽUVININKYSTĖS SEKTORIAUS EKONOMINĖS IR SOCIALINĖS BŪKLĖS APŽVALGA

Žvejojimo ir žuvų išteklių kontrolės stiprinimas. Palydovinio ryšio stebėjimo sistemos pagalba vykdomas Lietuvos žvejojimo laivų stebėjimas Baltijos jūroje, Atlanto ir Ramiajame vandenynuose, kontroliuojami Lietuvos laivai, žvejojantys tarptautinių žvejojimo organizacijų reguliuojamose akvatorijose bei užsienio valstybių išskirtinėse ekonominėse zonose. Vadovaujantis ES teisės aktais tvarkomas Lietuvos žvejojimo laivų rejestras.

Pagal ES bendrosios žuvininkystės politikos nuostatas pirminio žuvininkystės produktų pardavimo metu vykdoma galutinė žuvų išteklių naudojimo apskaitos ir kontrolės pakopa leidžia geriau kontroliuoti žuvų išteklius. Iki 2008 m. rugsėjo 30 d. Žuvininkystės departamente įregistruota 141 žuvininkystės produktų supirkėjas. Per tris šių metų ketvirčius Žuvininkystės departamente įregistruota 17 pirminių supirkėjų, o per liepos – rugsėjo mėnesius 3 nauji pirminiai žuvininkystės produktų supirkėjai.

Laivyno valdymas. 2008 m. rugsėjo 30 d. Lietuvos žvejojimo laivyną sudarė 241 laivas: 192 priskirti pirmajam žvejojimo laivų segmentui (turintys teisę žvejoti Baltijos jūros priekrantėje); 34 priskirti antrajam žvejojimo laivų segmentui (turintys teisę žvejoti atviroje Baltijos jūroje), 15 - trečiajam laivų segmentui (turintys teisę žvejoti kitų jūrų (išskyrus Baltijos jūrą) vandenyse (Atlanto ir Ramiajame vandenynuose) (2006 m. sausio 30 d. Žuvininkystės departamento prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos direktoriaus įsakymo Nr. V1-6 Dėl Lietuvos Respublikos žvejojimo laivų registravimo Žvejojimo laivų rejeistre ir licencijų žvejojimo laivams valdymo taisyklių (toliau – Taisyklės) (Žin., 2006, Nr. 23-779; 2007, Nr. 40-1527; 2007, Nr. 76-34; 2008, Nr. 38-1425, Nr. 105-4044) II skyrius). Pagal Bendrąją žuvininkystės politiką (2002 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Dėl žuvų išteklių apsaugos ir tausojančio naudojimo pagal Bendrąją žuvininkystės politiką, 11,12,13,15 straipsniai) žvejojimo laivynas valdomas remiantis bendra taisykle, kad į laivyną įtraukti nauji pajėgumai, išreikšti bendrosios talpos GT (įvertintos pagal 1969 m. Tarptautinę laivų talpos įvertinimo (Londono) konvenciją) ir pagrindinių variklių galios vienetais, negali būti didesni už pašalintus. Pagal Europos Komisijos 2007 m. gruodžio 19 d. dokumentą KOM (2007) 828 (galutinis) Lietuvos Respublikos žvejojimo laivyno pajėgumų atskaitos lygiai 2004-05-01 buvo: laivų bendroji talpa GT – 76 727 t, o bendroji pagrindinių variklių galia – 80 608 kW. Siekiant subalansuoti

žvejybos pajėgumus menkių išteklį Baltijos jūroje atžvilgiu 2005–2007 m. Lietuvos žvejybos laivynas su viešąja pagalba sumažintas 2 749 GT ir 4 997 kW (1 73 GT bei 1 893 kW 2007 m.). 2008 m. su viešąja pagalba iš žvejybos laivyno išbraukti 2 atviroje Baltijos jūroje žvejoję laivai (žvejybos pajėgumai 235 GT ir kW) bei vienas Baltijos priekrantės laivas (žvejybos pajėgumai 6 GT ir kW). 2004 – 2008 m. laikotarpiu Baltijos jūros žvejybos laivynas sumažintas apie 40 % pagal žvejybos pajėgumus. Laivyno valdymas kontroliuojamas Žvejojančių jūrų vandenys laivų duomenų sistemos, kuri yra Europos Bendrijos žvejybos laivyno registro sudedamoji dalis, pagalba. Be minėto laivyno sumažinimo su viešąja parama 2008 m. laivynas sumažėjo 2 atviroje Baltijos jūroje (280 GT, 390 kW) bei 2 Atlanto ir Ramiajame vandenynuose (7 860 GT, 5 709 kW) žvejojančiais laivais su teise per 48 mėnesius atkurti žvejybos pajėgumus to paties žvejybos laivų segmento laivams (Taisyklių 24 punktas).

Tolimojo plaukiojimo žvejyba. Pagrindiniai tolimojo plaukiojimo žvejybos rajonai – Pietų Ramiojo vandenyno vandenys, Mauritanijos Islamo Respublikos ir Maroko Karalystės išskirtinės ekonominės zonos, Žvejybos Šiaurės Vakarų Atlante organizacijos (NAFO) ir Žvejybos Šiaurės Rytų Atlante komisijos (NEAFC) akvatorijos bei Svalbardo žvejybos rajonas (Norvegijos išskirtinės ekonominės zonos vandenys).

Mauritanijos Islamo Respublikos išskirtinėje ekonominėje zonoje pagal EB ir Mauritanijos žuvininkystės susitarimą iki 2008 m. rugpjūčio 1 d. Lietuvai buvo skirta 120 500 t pelaginių žuvų kvota. 2008 m. sausio – rugsėjo mėnesiais šioje zonoje sugauta 60133 t žuvų (daugiausiai stauridžių, afrikinių skumbrių ir sardinelių). Skirta kvota nebuvo pilnai panaudota, kadangi pradėjo veikti naujas Žuvininkystės partnerystės susitarimas su Maroko Karalyste, taip pat dalis Mauritanijos ir Maroko vandenys žvejojusių laivų išplaukė žvejoti į pietų Ramųjį vandenyną, nes buvo svarbu užfiksuoti Lietuvos laivyno dalyvavimą tam tikrais žvejybos pajėgumais Pietų Ramiajame vandenyne.

Maroko Karalystės išskirtinėje ekonominėje zonoje Lietuvai 2008 m. skirta 15 520 t pelaginių žuvų. Iki šių metų rugsėjo pabaigos Lietuvos laivai šioje zonoje sugavo 8004 t žuvų (daugiausiai stauridžių, sardinelių ir afrikinių skumbrių).

2008 m. NAFO reguliuojamoje akvatorijoje Lietuvai skirtos 579 krevečių žvejybos dienos 3M kvadrato, 278 t krevečių 3L kvadrato, 2 234 t jūros ešerių 1F, 3K kvadratuose ir 2 parajonyje, 1571 t jūros ešerių 3 M kvadrato, 128 t kalmarų 2 ir 3 parajoniuose, 22,6 t juodųjų (Grenlandijos) paltusų 3 LMNO kvadratuose ir 119 t rajų 3 LNO kvadratuose. Sausio – rugsėjo mėnesiais NAFO rajone sugauta 1430 t įvairių žuvų, iš jų 645 t krevečių.

2008 m. NEAFC konvencinėje akvatorijoje Lietuvai skirta 91 t skumbrių, 6 t juodųjų (Grenlandijos) paltusų, 2 t giliavandenių ryklių, 1 t juodųjų kardžuvių, 96 t bukasnukių ilgauodegių, 1 t melsvųjų molvų. 2008 m. sausio – rugsėjo mėnesiais NEAFC konvencinėje akvatorijoje Lietuvos laivai sugavo 9261 t įvairių, tame tarpe ir nekvotuojamų, žuvų.

2008 m. Svalbardo žvežybos rajone Lietuvai skirta 647 krevečių žvežybos dienos. Per devynis šių metų mėnesius šiame rajone sugauta 567 t krevečių.

Pietų Ramiojo vandenyno vandenyse per tris šių metų ketvirčius sugauta 28305 t žuvų (daugiausia stauridžių, skumbrių, beriksu).

Žvežyba Baltijos jūroje. Žvežybos kvotos priklauso nuo bendrų ES ir kitoms prie Baltijos jūros esančioms šalims leistinių sugauti Baltijos jūroje žuvų kiekių. Menkių, strimelių, Baltijos šprotų ir lašišų sugavimai Baltijos jūroje griežtai limituojami. Saugant menkių išteklius, šių žuvų sugavimų kvotos Baltijos jūroje nuo 1999 metų kasmet mažinamos.

2008 metais Lietuvai skirtos šios žvežybos Baltijos jūroje kvotos: 2 631 t menkių, 4 456 t strimelių, 22 745 t Baltijos šprotų ir 5 646 vnt. lašišų. Lyginant su 2007 m. Lietuvai skirtomis žvežybos kvotomis, 2008 m. menkių kvota sumažinta 290 t, strimelių kvota padidinta 582 t, į 2008 m. buvo perkelta 10 % 2007 metų Baltijos šprotų kvota, lašišų kvota sumažinta 996 vnt.

Lietuvai skirtos žvežybos kvotos Baltijos jūroje

Žuvų rūšys	2007 m. kvota, t	2007 m. kvotos po apsigkeitimų su kitomis šalimis	2008 m. kvota, t
Menkės	2 921	2 995	2 631
Strimelės	3 874	3 874	4 456
Baltijos šprotai	22 745	22 027	24 773
Lašišos*	6 642	6 642	5 646

* Lašišų kvotos nurodytos vienetais.

Per 2008 m. I–III ketvirčius Lietuvos įmonės Baltijos jūroje (įskaitant priekrantės regioną) sugavo 20568,389 t įvairių rūšių žuvų. Tai beveik 5226 t daugiau nei per tą patį praėjusių metų laikotarpį. Pagrindinę žvežybos laimikio Baltijos jūroje dalį sudarė: 15289,013 t Baltijos šprotų, 969,207 t strimelių, 2135,587 t menkių, ir 268,778 t plekšnių.

Vidaus vandenų žuvininkystė. Pagal Aplinkos ministerijos 2008 metams nustatytą žuvų sugavimo Kuršių mariose limitą leista sugauti 470 t karšių, 120 t starkių bei 300 t stintų. Iš viso Kuršių mariose per 2008 metų sausio – rugsėjo mėnesius sugauta 645 t įvairių rūšių žuvų. Pagrindinę laimikio dalį sudarė kuojos (217,4 t), karšiai (186,8 t), stintos (36,3 t), ešeriai (42,6 t), starkiai (41,7 t) ir žiobriai (37,7 t). Pagal Kuršių marių vandens druskingumo tyrimus per pastaruosius 10 metų Kuršių marių šiaurinėje dalyje didėja dienų skaičius, kai vandens sūrumas siekia nuo 0,5‰ iki 5‰. Labiausiai druskėtas vanduo yra birželio – gruodžio mėnesiais (sūrumas apie 2‰), o sausio gegužės mėnesiais – nesiekia 1‰. Kaip parodė tyrimai, Kuršių marių šiaurinės dalies žuvų biomasės kitimas priklauso nuo vandens druskingumo. Vandens druskingumui didėjant, žuvų biomasė mažėja. Tiesioginės žalos žuvų ištekliams nėra, tačiau žuvis pasitraukia iš tradicinių žvežybos rajonų, sumažėja žvežybos galimybės, dėl ko žvejai verslininkai patiria finansinių nuostolių.

Nemuno žemupyje sugauta 160,9 t žuvų, pagrindinę sugavimų dalį sudarė stintos (157,8 t). Kauno mariose 2008 m. leista sugauti 160 t žuvų, iš jų 15 t karšių. Iš viso Kauno mariose iki 2008

metų rugsėjo 30 d. sugauta 82,3 t įvairių rūšių žuvų. Pagrindinę laimikio dalį sudarė kuojos (51,7 t) ir plakiai (14,6 t).

Akvakultūra. Tvenkinių žuvų auginimo rezultatai labai priklauso nuo gamtinių sąlygų. 2008 m. gamtinės sąlygos buvo vidutiniškai palankios tvenkinių žuvų veisimui ir auginimui. Tam, kad būtų pasiekti geri gamybiniai rodikliai, naudojamos visos žuvų auginimo intensyvinimo priemonės: šėrimas, tvenkinių trėšimas ir kitos. Gyvų karpių eksportas buvo vykdomas į Vokietiją, Latviją, Lenkiją. 2008 m. iki rugsėjo 30 d. realizuota 1217 t prekinių tvenkinių žuvų arba 14,5 % mažiau lyginant su 2007 m. atitinkamu laikotarpiu. Į ganyklinius ir antrų metų auginimo tvenkinius suleista 5,3 mln. vnt. dvimečių karpių, kurių bendras svoris 1300 t ir 10,0 mln. vnt. karpių metinukų, kurių bendras svoris 266 t, taip pat kitų vertingų žuvų jauniklių. Labai geri ir šių metų tvenkinių žuvų auginimo rodikliai. Į pirmų metų auginimo tvenkinius suleista 48,0 mln. vnt. karpių ir 7,0 mln. vnt. augalėdžių žuvų lervučių.

Žuvų perdirbimo pramonė. Dauguma žuvų perdirbimo įmonių žaliavas importuoja, o didžiąją dalį pagamintų žuvų produktų eksportuoja. 2008 m. Lietuvoje veikė 42 žuvų perdirbimo įmonės, iš kurių 41 turi sertifikatus produkcijos tiekimui į Europos Sąjungą, 1 įmonė patvirtinta produkcijos tiekimui tik į Lietuvos rinką, 5 įmonės turi leidimus prekiauti savo pagaminta produkcija Nepriklausomų valstybių sandraugos šalyse.

Žuvų perdirbimo įmonių pagaminta produkcija

Produkto pavadinimas	Kiekis, t					
	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m. I pusr.
Atšaldyti žuvų produktai	348	857,1	776,5	820,2	868,2	417,4
Sušaldyti žuvų produktai	9 214	14 071	13 958,9	13 729	19 004,9	6 322,5
Sūdyti ir marinuoti žuvų produktai	9 199	11 606	11 290,6	11 313	16 051	6 483,0
Rūkyti žuvų produktai	1 897	3 146	3 401,3	4 834,5	7 484,8	3 463,9
Džiovinti ir vytinti žuvų produktai	126	373	76,7	439	1 063,6	545,6
Kulinariniai žuvų gaminiai	2 964	5 511	4 415,9	6 643	11 295,5	4 157,0
Aromatizuoti jūros produktai	19 962	20 545	25 206,0	25 596	20 572,1	11 808,0
Konservai	1 808	576	942,8	1 116,6	1 504,3	938,2
Kiti žuvų gaminiai	3 992,1	7 487	5 592,7	1 277,9	675,5	479,3
Kiekis iš viso, t	49 510,1	64 172,1	65 661,4	65 769,2	78 519,9	34 614,9
Gaminių vertė iš viso, tūkst. Lt	-	364 006	401 397	405 324	505 903,9	246 501,6

Šaltinis. Žuvininkystės departamento prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos duomenys.

Užsienio prekyba. Bendros žuvų bei jų produktų eksporto ir importo apimtys nuo 2004 metų iki 2008 m. augo (žr. lentelę žemiau). Lyginant 2007-2008 metų sausio – rugpjūčio mėnesiais importuotų žuvų kiekius, stebimas 10 % žuvų importo augimas, tuo tarpu žuvų produktų importas nežymiai sumažėjo.

2007 bei 2008 metų sausio – rugpjūčio mėnesiais eksportuotų žuvų ir žuvų produktų kiekiai buvo beveik tame pačiame lygyje. Pagal 2007 bei 2008 metų sausio – rugpjūčio mėnesių duomenis Lietuvos užsienio prekybos žuvimis bei jų produktais balansas išlieka teigiamas.

2007 m. bei 2008 m. sausio – rugpjūčio mėn. žuvų bei žuvų produktų importo, eksporto bei užsienio prekybos balanso duomenys

	TARIC kodas	2007 m. (I-VIII mėn.)		2008 m. (I-VIII mėn.)	
		Kiekis, tūkst. t	Vertė, mln. Lt	Kiekis, tūkst. t	Vertė, mln. Lt
Importas	03	52	307,9	57,4	344,9
	1604-1605	5,8	39	5,6	42,1
Iš viso		57,8	346,9	63	387
Eksportas	03	40,5	219,9	40	194,9
	1604-1605	23,4	184,9	23,6	225,6
Iš viso		63,9	404,8	63,6	420,5
Balansas			+57,9		+33,5

Šaltinis. Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto duomenys.

Europos Sąjungos parama. Tęsiant Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumento Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto žuvininkystės priemonių, remiamų iš Žuvininkystės orientavimo finansinės priemonės ir valstybės biudžeto lėšų, įgyvendinimą, nuo 2008 m. gegužės 18 d. iki birželio 6 d. buvo vykdomas kvietimas teikti paraiškas dėl papildomos paramos skyrimo pagal 4.9 priemonės veiklos sritis „Gyvųjų vandens išteklių apsauga ir plėtra“ ir „Akvakultūra“ (pateiktos 4 paraiškos, prašoma 290,4 tūkst. Lt. paramos), taip pat nuo 2008 m. liepos 2 d. iki liepos 22 d. vyko kvietimas pagal 4.10 priemonės veiklos sritį „Kompensacijos žvejams, netekusiems darbo žvejybos laivuose dėl jų veiklos nutraukimo visam laikui“ (gautos 2 paraiškos, prašant 34 tūkst. Lt paramos).

Patvirtintos trejos Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programos įgyvendinimo taisyklės, tai:

- antrosios prioritutinės krypties „Akvakultūra, žvejyba vidaus vandenyse, žuvininkystės ir akvakultūros produktų perdirbimas ir rinkodara“ priemonės „Akvakultūra“ veiklos sritį „Investicijos į akvakultūros įmones“ (patvirtinta 2008 m. liepos 25 d. įsakymu Nr. 3D-408),
- antrosios prioritutinės krypties „Akvakultūra, žvejyba vidaus vandenyse, žuvininkystės ir akvakultūros produktų perdirbimas ir rinkodara“ priemonę „Žuvininkystės ir akvakultūros produktų perdirbimas ir rinkodara“ (patvirtinta 2008 m. birželio 3 d. įsakymu Nr. 3D-304),
- trečiosios prioritutinės krypties „Bendro intereso priemonės“ priemonės „Kolektyviniai veiksmai“ veiklos sritį „Žuvininkystės ir akvakultūros produktų naujų rinkų plėtra ir skatinimo kampanijos“ (patvirtinta 2008 m. birželio 13 d. įsakymu Nr. 3D-334).

Pagal šias taisykles nuo 2008 m. liepos 4 d. vyko kvietimai teikti paraiškas. Iki 2008 m. rugsėjo 30 d. Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos gavo 2 paraiškas (prašoma paramos suma 10 492 261,32 Lt).